

Beredskapspolis

Till justitieutskottet

Justitieutskottet beslutade den 8 mars 2018 att ge försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över motion 2017/18:3576 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 11 och vad som anförs i motionen om att införa en beredskapspolis i de delar som berör försvarsutskottets beredningsområde.

Försvarsutskottet begränsar sitt yttrande till att gälla frågan om beredskapspolis.

I yttrandet finns tre särskilda yttranden (SD, L, KD).

Utskottets överväganden

Beredskapspolisens återinförande

Motionen

I motionen anføres att beredskapspolisen ursprungligen var en del av civilförsvaret som 1986 flyttades till en särskild organisation. Efter det kalla krigets slut bantades beredskapspolisen till 1 500 personer, som genomgick en kortare grundutbildning och därefter repetitionsutbildning vartannat år. Beredskapspolisen kunde hjälpa till med bevakningsuppgifter, transporter, räddningstjänst, tillträdesskydd och bistånd med att upprätthålla ordning vid olyckor, översvämningar och störningar i infrastruktursystemet m.m. Däremot fick beredskapspolisen efter 2009 inte delta i polisverksamhet där det fanns en påtaglig risk att de kunde komma att använda våld mot enskilda. Även om beredskapspolisen sällan kom till användning bedömdes organisationen fungera mycket väl.

År 2012 avvecklades beredskapspolisen. Motiveringen var att den inte längre behövdes eftersom antalet poliser ökat till över 20 000 och totalförsvarsplikten i fredstid förändrats. Regeringen uteslöt dock inte att det skulle kunna bli aktuellt att återinföra organisationen. Sedan dess har omvärldsläget och polisens förutsättningar förändrats i grunden. Enbart de senaste årens händelser såsom skogsbranden i Västmanland 2014 och flyktkrisen 2015 visar att polisen i vissa mycket ansträngda lägen, där hela samhällsorganisationen sätts på prov, behöver kunna kalla in förstärkningar. Därför behövs en ny och modern beredskapspolis.

Motionärerna vill skapa en modern beredskapspolis som ska kunna kallas in i fler situationer än förut. Tjänstgöringen ska bygga på frivillighet och tidsbegränsade kontrakt för personer som har detta som ett åtagande vid sidan av sitt ordinarie arbete.

Utskottets ställningstagande

Beredskapspolisen avvecklades 2012. Frågan om en förstärkningsresurs till polisen har nyligen behandlats av Försvarsberedningen i rapporten Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66, s 156 f.).

Försvarsutskottet instämmer i Försvarsberedningens bedömning att det finns behov av en resurs för att kunna förstärka polisen vid höjd beredskap och krig. I samband med krigsfara och krig kommer behovet av att skydda viktiga objekt, förstärka gränsövervakningen samt bistå i befolkningsskyddet att öka avsevärt.

Försvarsberedningen föreslår att en förstärkningsresurs till polisen upprättas, vilken ska utformas för situationer då beslut om

beredskapshöjningar eller höjd beredskap fattats. Personalen bör i första hand vara personer som avslutat sina anställningar som poliser eller annan personal med relevant utbildning för de uppgifter som förstärkningsresursen ska lösa vid höjd beredskap och krig. Med uttagning och rekrytering till förstärkningsresursen bland dessa personalkategorier säkerställs krigsplacering av lämpliga personer samtidigt som utbildningstiden förkortas. Personalen inom förstärkningsresursen bör krigsplaceras i Polismyndighetens krigsorganisation med civilplikt. Genom ett särskilt beslut kan de beordras att genomföra beredskapstjänstgöring i fredstid.

Lämpliga uppgifter för en förstärkningsresurs kan enligt beredningen vara att vid beredskapshöjningar och krig stödja vid gränsövervakning, bevakning, tillträdesskydd och transporter. Dessutom bör resursen även ha uppgifter som rör befolkningskydd och räddningstjänst. Personal i polisens förstärkningsresurs ska vid höjd beredskap eller i annat fall efter ett särskilt beslut ha de befogenheter som en polisman har enligt polislagen (1984:387) vid tjänstgöring i organisationen. För att kunna ge ett mervärde vid höjd beredskap ska förstärkningsresursen vara lokalt förankrad.

Försvarsutskottet delar försvarsberedningen uppfattning och anser att den närmare utformningen av en sådan förstärkningsresurs till polisen med utgångspunkt i totalförsvarets krav bör analyseras. Försvarsutskottet anser i likhet med Försvarsberedningen att regeringen bör påbörja arbetet redan under innevarande försvarsbeslutsperiod 2015–2021 och att målet bör vara att förstärkningsresurserna vid utgången av 2021 omfattar ca 1 000 civilpliktiga.

Med detta föreslår försvarsutskottet att justitieutskottet i sin tur föreslår riksdagen att ställa sig bakom det som anförs om en förstärkningsresurs till Polismyndigheten och tillkännager detta för regeringen.

Utskottet har inget ytterligare att anföra med anledning av motionen.

Stockholm den 27 mars 2018

På försvarsutskottets vägnar

Allan Widman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Allan Widman (L), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Beatrice Ask (M), Alexandra Völker (S), Mikael Jansson (SD), Jan R Andersson (M), Kent Härstedt (S), Daniel Bäckström (C), Anders Schröder (MP), Lotta Olsson (M), Paula Holmqvist (S), Mikael Oscarsson (KD), Kalle Olsson (S), Lars Püss (M), Pål Jonson (M) och Maj Karlsson (V).

Särskilda yttranden

1. Särskilt yttrande (SD)

Mikael Jansson (SD) anför:

Vi menar att avvecklingen av den särskilda beredskapspolisen och destrueringen av deras utrustning var en oklok åtgärd av regeringen Reinfeldt 2012. Det saknades skäl att avveckla denna välfungerande organisation som dessutom hade låga kostnader.

Vi har länge haft ett förslag i vår budgetmotion om att den särskilda beredskapspolisen ska återskapas. Nu har detta, efter att frågan har behandlats av Försvarsberedningen, blivit en majoritetsåsiikt i riksdagen. Vi stöder detta.

En styrka med den särskilda beredskapspolisen var att den byggde på vidareutbildning av medborgare som genomgått militär grundutbildning inom värnpliktssystemet och som därför redan hade tillämpbara kunskaper. Den var till en början en renodlad civilplikt. När senare enskilda kontrakt kom med i bilden kom organisationen att förändras negativt, eftersom de med kontrakt sågs som frivilliga och hade större åtaganden än de som var rent pliktanslutna. Organisationen klövs och tappade fart.

I dag har vi en situation där värnpliktiga inte har utbildats sedan 2010. Vi saknar alltså årgångar i den personalpool som de värnpliktiga utgör. Utbildningen av värnpliktiga ska nu återtas.

- Den framtida beredskapspolisen bör vara renodlat civilpliktigt och inte omfatta enskilda frivilliga kontrakt.
- Uttagning av beredskapspolisen bör göras bland dem som genomgått militär grundutbildning.
- Beredskapspolisen bör kunna sättas in även vid särskilda påfrestningar på samhället i fredstid efter beslut av regeringen.

Debatten pågår nu om militärens roll som stöd till polisen. De som vill spetsa till frågan brukar måla upp en bild av att militären ska gå in i förorterna och skapa ordning. Så skedde i Rio de Janeiro med stor framgång men måste ses som en absolut sista utväg i Sverige. Militären kan däremot, när den låga numerären tillåter, avlasta polisen vid kriser i samhället genom åtgärder som avspärning, bevakning och eftersök m.m. Utbildningen av beredskapspolisen rymmer studier i brottbekämpning, juridik och insatser mot folkmassor. Beredskapspolisen är därför lämpad att stödja polisen med enklare polisiära sysslor när den ordinarie polisen är underbemannad vid kriser i samhället. Att enbart använda beredskapspolisen vid höjd beredskap och i krig är slöseri med upparbetad kompetens.

2. Särskilt yttrande (L)

Allan Widman (L) anför:

Jag delar, liksom utskottets majoritet, Försvarsberedningens syn att det vid krig och krigsfara ska finnas en polisiär förstärkningsresurs motsvarande den tidigare beredskapspolisen. Vid utgången av nästa försvarsbeslutsperiod bör denna resurs uppgå till ca 3 000 civilpliktiga. Att, som Försvarsberedningen föreslår, enbart reservera den polisiära förstärkningsresursen för krig och krigsfara innebär en misshushållning med samhällets resurser och motverkar organisationens kompetens.

Jag anser därför att liksom den tidigare beredskapspolisen så bör den nya resursen även kunna användas vid allvarliga störningar i samhället i fredstid.

3. Särskilt yttrande (KD)

Mikael Oscarsson (KD) anför:

Dagens och morgondagens hotbild gör att gränser mellan krig och fred blir alltmer flytande. Det kan heller inte uteslutas att andra organisationer än stater kan rikta olika typer av angrepp mot Sverige. Det innebär att situationer som kan leda till att allvarliga ordningsstörningar kan uppstå även när det inte är krig eller överhängande risk för krig. Att beredskapspolisen inte skulle kunna användas även i fred förefaller därför egendomligt och är en misshushållning med samhällets resurser.

Jag står bakom utskottets uppfattning om en förstärkningsresurs till polisen, och anser att beredskapspolisen bör utgöra en resurs som kan användas i såväl i fred som i krig.